

DO NOT OPEN THIS TEST BOOKLET UNTIL YOU ARE ASKED TO DO SO

T.B.C. : 19/14/ET

Booklet Sr. No.....

832

TEST BOOKLET
SANSKRIT
PAPER III

Time Allowed : 2½ Hours]

[Maximum Marks : 150

All questions carry equal marks.

INSTRUCTIONS

1. Write your Roll Number only in the box provided alongside.
Do not write anything else on the Test Booklet.
2. This Test Booklet contains 75 items (questions). Each item comprises four responses (answers). Choose only one response for each item which you consider the best.
3. After the candidate has read each item in the Test Booklet and decided which of the given responses is correct or the best, he has to mark the circle containing the letter of the selected response by blackening it completely with Ball point pen as shown below. *H.B. Pencil should not be used* in blackening the circle to indicate responses on the answer sheet. In the following example, response "C" is so marked :

4. Do the encoding carefully as given in the illustrations. While encoding your particulars or marking the answers on answer sheet, you should blacken the circle corresponding to the choice in full and no part of the circle should be left unfilled. You may clearly note that since the answer sheets are to be scored/evaluated on machine, any violation of the instructions may result in reduction of your marks for which you would yourself be responsible.
5. You have to mark all your responses ONLY on the ANSWER SHEET separately given. *Responses marked on the Test Booklet or in any paper other than the answer sheet shall not be examined.* Use Ball point pen for marking responses.
6. All items carry equal marks. Attempt all the items.
7. Before you proceed to mark responses in the Answer Sheet fill in the particulars in the front portion of the Answer Sheet as per the instructions.
8. After you have completed the test, hand over OMR answer-sheet to the Invigilator.

DO NOT OPEN THIS TEST BOOKLET UNTIL YOU ARE ASKED TO DO SO

संस्कृत

प्रश्न-पत्र III

समय : 2½ घण्टे]

[पूर्णाङ्कः : 150

विशेष : इस प्रश्न-पत्र में बहुविकल्पीय पचहत्तर (75) प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न दो (2) अंकों का है। सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

1. "यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य विश्वे रथासः" इत्युद्धरणमस्ति —

(A) पृथिवीसूक्ते

(B) वाक्सूक्ते

(C) पुरुषसूक्ते

(D) इन्द्रसूक्ते

2. "यं कामये तं तमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम्" इत्युद्धरणमस्ति —

(A) पुरुषसूक्ते

(B) वाक्सूक्ते

(C) पृथिवीसूक्ते

(D) इन्द्रसूक्ते

3. दर्शपौर्णमासयज्ञः इत्यत्र 'दर्श' शब्दस्यार्थोऽस्ति —

(A) अमावस्या

(B) प्रतिपदा

(C) एकादशी

(D) शुक्ला

4. वेदव्याख्यापद्धतौ यौगिकवादस्य प्रतिष्ठापकोऽस्ति -
- (A) मैक्समूलरः (B) राथः
(C) ब्लूमफील्डः (D) महर्षि दयानन्दसरस्वती
5. वेदव्याख्याकारो नास्ति :
- (A) मधुसूदनओझा (B) महर्षि दयानन्दसरस्वती
(C) डॉ. सत्यव्रतशास्त्री (D) श्रीपाद दामोदरसातवलेकरः
6. ऋग्वेदे अनुदात्तस्वरस्य चिह्नं भवति -
- (A) क̄ (B) क[#]
(C) क̄ (D) क'
7. "न वित्तेन तर्पणीयो मनुष्यो लप्स्यामहे वित्तमद्राक्ष्मचेत्त्वा" इति कथनमस्ति -
- (A) नचिकेतसः (B) वाजश्रवसः
(C) यमस्य (D) भगवतः
8. "इह चेदवेदीदथ सत्यमस्ति न चेदिहावेदीन्महती विनष्टिः" इति उद्धरणमस्ति -
- (A) तैत्तिरीयोपनिषदि (B) केनोपनिषदि
(C) बृहदारण्यकोपनिषदि (D) कठोपनिषदि

9. ब्रह्मानन्दवल्ली कुत्र वर्तते ?

(A) बृहदारण्यकोपनिषदि

(B) ईशोपनिषदि

(C) कठोपनिषदि

(D) तैत्तिरीयोपनिषदि

10. याज्ञवल्क्य-मैत्रेयी-संवादः कुत्र वर्तते ?

(A) कठोपनिषदि

(B) तैत्तिरीयोपनिषदि

(C) बृहदारण्यकोपनिषदि

(D) केनोपनिषदि

11. "न वा अरे पुत्राणां कामाय पुत्राः प्रिया भवन्ति आत्मनस्तु कामाय पुत्राः प्रिया भवन्ति" इति

कथनमस्ति -

(A) वाजश्रवसः

(B) नचिकेतसः

(C) जनकस्य

(D) याज्ञवल्क्यस्य

12. बृहदारण्यकोपनिषदनुसारेण कस्य द्वे भार्ये बभूवतुः ?

(A) जनकस्य

(B) नचिकेतसः

(C) याज्ञवल्क्यस्य

(D) केहोलस्य

13. वेदाङ्गानां समुचितः क्रमोऽस्ति -

- (A) शिक्षा, कल्प, व्याकरण, निरुक्त, छन्द, ज्योतिष
- (B) व्याकरण, शिक्षा, निरुक्त, कल्प, छन्द, ज्योतिष
- (C) शिक्षा, व्याकरण, निरुक्त, कल्प, छन्द, ज्योतिष
- (D) शिक्षा, व्याकरण, कल्प, निरुक्त, छन्द, ज्योतिष

14. निरुक्तानुसारेण सत्त्वप्रधानं भवति -

- (A) आख्यातम्
- (B) नाम
- (C) अनाख्यातम्
- (D) भावः

15. निरुक्तानुसारेण "आ" उपसर्गस्य अर्थोऽस्ति -

- (A) संसर्गः
- (B) पूजा
- (C) उपमा
- (D) अर्वाक्

16. अधोऽङ्कितेषु निपातोऽस्ति -

- (A) वा
- (B) सु
- (C) निर्
- (D) ड्र

17. निरुक्ताध्ययनस्य प्रयोजनमस्ति —

(A) स्वरविभागः

(B) वर्णज्ञानम्

(C) पदविभागः

(D) व्यञ्जनविभागः

18. “आदत्ते रसानादत्ते भासं ज्योतिषामादीप्तो भासेति” इति निर्वचनमस्ति —

(A) वैश्वानरः इत्यस्य

(B) आदित्यः इत्यस्य

(C) अग्निः इत्यस्य

(D) जातवेदस् इत्यस्य

19. पतञ्जलेः सम्भावितः कालः प्रायेण कः मन्यते ?

(A) 250 ई.

(B) 350 ई. पू.

(C) 150 ई. पू.

(D) 450 ई.

20. पतञ्जलेः मतानुसारं शब्दानुशासने केषां शब्दानां वर्णनम् अस्ति ?

(A) वैदिकानाम्

(B) लौकिकानाम्

(C) लौकिक-वैदिकानाम्

(D) अपभ्रंशानाम्

21. पतञ्जले: मतानुसारं सम्यग् वेदान् कः परिपालयति ?

(A) लोपागमवर्णविकारज्ञः

(B) होता

(C) अध्वर्युः

(D) श्रोत्रियः

22. 'अभविष्यत्' इति शब्दरूपं कस्य लकारस्य अस्ति ?

(A) लुङ्

(B) लृङ्

(C) लृट्

(D) लोट्

23. 'गोत्रेण गार्ग्यः' अस्मिन् प्रयोगे तृतीया विभक्तिः केन नियमेन भवति ?

(A) कर्तृकरणयोस्तृतीया

(B) प्रकृत्यादिभ्य उपसंख्यानम्

(C) इत्थंभूतलक्षणे

(D) हेतौ

24. वैदिकभाषायाः सकारः अवेस्ताभाषायां कस्मिन् ध्वनौ परिवर्तते ?

(A) ज्

(B) ह्

(C) श्

(D) ख्

25. विकारः कतिविधः ?

(A) सप्तविधः

(B) अष्टविधः

(C) षोडशविधः

(D) पञ्चविधः

26. सांख्यानुसारं कार्यं सत् -

(A) असत्करणात्

(B) उपादानग्रहणात्

(C) शक्तस्य अशक्यकरणात्

(D) अभावात्

27. वेदान्तानुसारम् अज्ञानोपहितं चैतन्यं स्वोपाधिप्रधानतया जगतः -

(A) निमित्तकारणम्

(B) असमवायिकारणम्

(C) उपादानकारणम्

(D) कारणमेव न

28. वेदान्तसारानुसारम् आत्मा -

(A) अन्नरसमयः

(B) इन्द्रियाणि

(C) प्राणभयः

(D) नित्यशुद्धबुद्धमुक्तसत्यस्वभावं प्रत्यक् चैतन्यम्

29. अर्थसंग्रहानुसारं शाब्दीभावना अपेक्षते —

(A) अंशत्रयम्

(B) अंशद्वयम्

(C) अंशचतुष्टयम्

(D) अंशपञ्चकम्

30. अर्थसंग्रहानुसारं कर्मस्वरूपमात्रावबोधको विधिः —

(A) विनियोगविधिः

(B) अधिकारविधिः

(C) प्रयोगविधिः

(D) उत्पत्तिविधिः

31. उत्तररामचरितस्य उपजीव्यो ग्रन्थः कः अस्ति ?

(A) वाल्मीकिरामायणम्

(B) अध्यात्मरामायणम्

(C) रामचरितमानसः

(D) भृशुण्डिरामायणम्

32. सुग्रीवनामकं पात्रं कस्मिन् ग्रन्थे विद्यते ?

(A) महाभारते

(B) वाल्मीकिरामायणे

(C) शिवपुराणे

(D) देवीभागवतपुराणे

33. महाभारतकथामाश्रित्य भासेन किं नाटकं लिखितम् ?

(A) प्रतिज्ञायौगन्धरायणम्

(B) स्वप्नवासवदत्तम्

(C) प्रतिमा

(D) कर्णभारम्

34. महाभारते राधिकापुत्रः कः कथ्यते ?

(A) शल्यः

(B) दुश्शासनः

(C) कर्णः

(D) नकुलः

35. प्रमुखपुराणानां परम्परातः कति संख्या विद्यते ?

(A) षोडश

(B) सप्तदश

(C) अष्टादश

(D) अष्टाविंशतिः

36. श्रीकृष्णस्य गोपीभिः सह महारासप्रकरणम् कस्मिन् पुराणे विद्यते ?

(A) देवीभागवतपुराणे

(B) नारदपुराणे

(C) मार्कण्डेयपुराणे

(D) श्रीमद्भागवतपुराणे

37. कौटिल्यार्थशास्त्रानुसारेण आन्वीक्षकी विद्या अस्ति —
- (A) सांख्यं योगो लोकायतं च (B) धर्माधर्मौ
(C) अर्थानर्थौ (D) सुशासनम्
38. कौटिल्यार्थशास्त्रानुसारेण कीदृशो दण्डः सर्वाधिकं प्रजामुद्वेजयति ?
- (A) यथाहृदण्डः (B) मुदुदण्डः
(C) पापाणदण्डः (D) तीक्ष्णदण्डः
39. मनुस्मृत्यनुसारेण सरस्वतीदृषद्वत्योर्देवनद्योर्मध्ये देशोऽस्ति —
- (A) आर्यावर्तः (B) कुरुक्षेत्रम्
(C) मध्यदेशः (D) ब्रह्मावर्तः
40. मनुस्मृत्यनुसारेण कः परमो धर्मः ?
- (A) अहिंसा (B) सत्यम्
(C) आचारः (D) परोपकारः
41. याज्ञवल्क्यसमृत्यनुसारेण सभासदः भवन्ति —
- (A) सत्यवादिनः (B) ब्रह्मचारिणः
(C) शिल्पिनः (D) धनवन्तः

42. याज्ञवल्क्यस्मृत्यनुसारेण व्यवहारान् कः पश्यति ?

(A) न्यायाधीशः

(B) व्यवहारविद्

(C) नृपः

(D) मन्त्री

43. 'तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम्' पङ्क्तौ अस्याम् 'तितीर्षुः' शब्दस्य कोऽर्थः ?

(A) तरितुम् इच्छुकः

(B) तारयितुम् इच्छुकः

(C) तरितुम् इच्छा

(D) तारयितुम् इच्छा

44. 'योगेनान्ते तनुत्यजाम्' कथनम् इदं केषाम् सन्दर्भे प्रयुक्तम् ?

(A) रघूणाम्

(B) इक्ष्वाकूनाम्

(C) गान्धर्वाणाम्

(D) पाण्डवानाम्

45. "हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः"—पङ्क्तिरियम् कस्मात् काव्याद् उद्धृता ?

(A) रघुवंशात्

(B) नैषधीयचरितात्

(C) किरातार्जुनीयात्

(D) शिशुपालवधात्

46. शिशुपालवधस्य रचयिता कोऽस्ति ?

(A) माघः

(B) भारविः

(C) दण्डी

(D) भासः

47. 'नृपः पतङ्गं समधत्त पाणिना'—पङ्क्तिरियं कस्मात् काव्यात् उद्धृताऽस्ति ?

(A) रघुवंशात्

(B) नैषधमहाकाव्यात्

(C) शिशुपालवधात्

(D) किरातार्जुनीयात्

48. बाणभट्टस्य ऐतिहासिककाव्यम् किम् अस्ति ?

(A) हर्षचरितम्

(B) शिशुपालवधम्

(C) दशकुमारचरितम्

(D) कादम्बरी

49. 'नान्द्यन्ते ततः प्रविशति सूत्रधारः'—कस्य नाटके पङ्क्तिरियम् नाटकारम्भे प्रयुक्ता ?

(A) भासस्य

(B) भवभूतेः

(C) कालिदासस्य

(D) शूद्रकस्य

50. 'पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या' उक्तिरियं कस्य पात्रस्य अस्ति ?
- (A) काश्यपस्य (B) शार्ङ्गरवस्य
(C) प्रियंवदायाः (D) दुष्यन्तस्य
51. मुद्राराक्षसे नाटके किं पात्रं सर्वप्रधानमस्ति ?
- (A) चाणक्यः (B) चन्द्रगुप्तः
(C) राक्षसः (D) मलयकेतुः
52. नाट्यशास्त्रस्य रचयिता कोऽस्ति ?
- (A) दण्डी (B) सुबन्धुः
(C) मम्मटः (D) भरतमुनिः
53. नाट्यशास्त्रस्य टीकाकारः कोऽस्ति ?
- (A) दण्डी (B) विश्वनाथः
(C) अभिनवगुप्तः (D) आनन्दवर्धनः
54. दशरूपकस्य रचयिता कोऽस्ति ?
- (A) धनञ्जयः (B) आनन्दवर्धनः
(C) मम्मटः (D) भोजः

55. तर्कसंग्रहानुसारम् अनुभवः —

- (A) द्विविधः (B) त्रिविधः
(C) एकविधः (D) चतुर्विधः

56. तर्कसंग्रहानुसारं गुणाः —

- (A) त्रयः (B) सप्त
(C) चतुर्विंशतिः (D) असंख्येयाः

57. तर्कसंग्रहानुसारम् असाधारणं कारणम् —

- (A) समवायि (B) असमवायि
(C) निमित्तम् (D) करणम्

58. तर्कभाषानुसारम् आत्मनो भोगायतनम् —

- (A) शरीरम् (B) मनः
(C) इन्द्रियम् (D) दुःखम्

59. यदा श्रोत्रेण शब्दो गृह्यते तदा अयं सन्निकर्षः -

(A) संयोगः

(B) संयुक्तसमवायः

(C) समवायः

(D) समवेतसमवायः

60. तर्कभाषानुसारम् 'अग्निना सिञ्चेत्' इति न वाक्यम् -

(A) परस्पराकांक्षविरहात्

(B) योग्यताविरहात्

(C) सन्निधिविरहात्

(D) उपाधिविरहात्

61. ऐतरेयब्राह्मणस्य सम्बन्धोऽस्ति -

(A) ऋग्वेदेन

(B) सामवेदेन

(C) यजुर्वेदेन

(D) अथर्ववेदेन

62. नैरुक्ताः कति स्थानीया देवताः स्वीकुर्वन्ति -

(A) पञ्चस्थानीयाः

(B) षट्स्थानीयाः

(C) त्रिस्थानीयाः

(D) चतुःस्थानीयाः

63. रक्तसंज्ञाया उल्लेखोऽस्ति -

(A) दैवतकाण्डे

(B) निरुक्ते

(C) शतपथब्राह्मणे

(D) ऋक्संप्रतिशाख्ये

64. वाक्यपदीयस्य लेखकः कोऽस्ति ?

(A) पतञ्जलिः

(B) नागेशभट्टः

(C) भट्टोजिदीक्षितः

(D) भर्तृहरिः

65. शब्दब्रह्मणः प्रतिपादनं कस्मिन् ग्रन्थे प्रधानतया कृतम् ?

(A) सिद्धान्तकौमुद्याम्

(B) परिभाषेन्दुशेखरे

(C) वाक्यपदीये

(D) लघुमञ्जूषायाम्

66. जन्मादयो भावविकाराः ब्रह्मणः कया शक्त्या उत्पाद्यन्ते ? वाक्यपदीयमाश्रित्य उत्तरत।

(A) सर्जनशक्त्या

(B) मायया

(C) कालशक्त्या

(D) अव्यक्तशक्त्या

67. योगसूत्रव्यासभाष्यानुसारं योगस्य अङ्गानि कति ?

(A) सप्त

(B) नव

(C) अष्टौ

(D) दश

68. शंकरानुसारं शास्त्रम् -

- (A) केवलं प्रवृत्तिप्रयोजनम्
- (B) न प्रवृत्तिप्रयोजनं न च निवृत्तिप्रयोजनम्
- (C) प्रवृत्तिनिवृत्तिप्रयोजनम्
- (D) केवलं निवृत्तिप्रयोजनम्

69. हेत्वाभासाः कतिविधाः ?

- (A) द्विधा
- (B) सप्तधा
- (C) त्रिधा
- (D) पञ्चधा

70. काव्यप्रकाशानुसारं वाचकः कः ?

- (A) यः साक्षात्संकेतितम् अर्थम् अभिधत्ते
- (B) यः ध्वनितार्थम् अभिधत्ते
- (C) यः तात्पर्यार्थम् अभिधत्ते
- (D) यः लक्ष्यार्थम् अभिधत्ते

71. वक्रोक्तिकारस्य मते किं तत्त्वं काव्ये वैचित्र्यं आनयति ?

- (A) ध्वनिः
- (B) अलङ्कारः
- (C) रीतिः
- (D) गुणाः

72. काव्यमीमांसायाः रचयिता कोऽस्ति ?

(A) भरतमुनिः

(B) भोजः

(C) मम्मटः

(D) राजशेखरः

73. अशोकस्य शिलालेखानां प्रमुखा लिपिः कास्ति ?

(A) ग्रन्थलिपिः

(B) ब्राह्मीलिपिः

(C) देवनागरीलिपिः

(D) महाराष्ट्रीलिपिः

74. सम्पूर्णा ब्राह्मीलिपिं सर्वप्रथमं कः पठितवान् ?

(A) जेम्स प्रिंसेप

(B) मैक्समूलर

(C) मैक्डानल

(D) व्हिटने

75. प्रयागप्रशस्तिलेखः कस्य राज्ञो विजयलेखोऽस्ति ?

(A) अशोकस्य

(B) समुद्रगुप्तस्य

(C) चन्द्रगुप्तस्य

(D) स्कन्दगुप्तस्य